

ЗМІСТ

Передмова президента Національного університету «Одеська юридична академія» академіка Сергія КИВАЛОВА	7
--	---

РОЗДІЛ 1 ІСТОРІЯ КАФЕДРИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ «ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»

1817–1920 роки	9
1947–1991 роки	10
1992–2000 роки	13
2000–2015 роки	14
2016–2023 роки	18

РОЗДІЛ 2 КОНСЕРВАТИВНІ ІДЕЇ ОДЕСЬКОЇ ШКОЛИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА

<i>Стрельцов Євген Львович</i> Роздуми щодо розвитку кримінально-правової науки	25
<i>Мирошниченко Наталія Анатоліївна</i> Деякі проблеми, що виникають у зв'язку з розробкою проекту нового КК України	32
<i>Хімченко Світлана Анатоліївна</i> Кримінально-правове значення лікарської помилки	38
<i>Аленін Юрій Павлович,</i> <i>Волошина Владлена Костянтинівна</i> Зв'язок кримінального процесу з кримінальним правом	43
<i>Чугуніков Ігор Іванович</i> Систематичність як ознака складу кримінального правопорушення	47
<i>Гусак Оксана Анатоліївна</i> Схиляння до вчинення самогубства та пособництво у самогубстві	53
<i>Коломієць Юлія Юріївна</i> Суб'єкти впровадження кримінально-правової ідеології	57

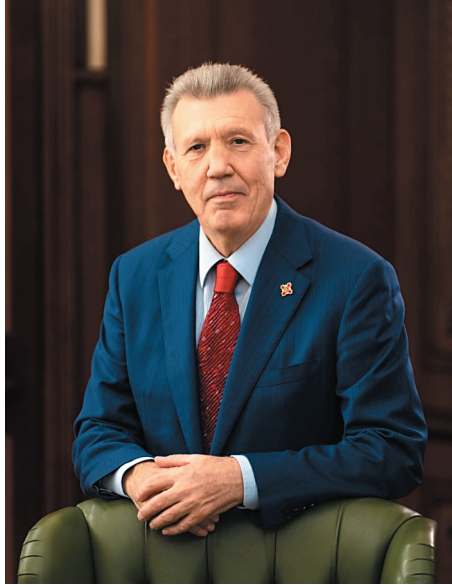
Балобанова Дар'я Олександрівна Вимоги якості кримінального закону	64
Полянський Євген Юрійович Щодо подальшого розвитку інституту кримінального покарання в українському праві	70
Шостак Олена Миколаївна Євроцентричність українського кримінального законодавства: принцип субсидіарності та право на життя	76
Тавлуй Олена Вікторівна Контрабанда в Одесі: проблеми та шляхи подолання	82
Абакіна-Пілявська Людмила Миколаївна Окремі питання незаконного використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги	86
Іванова (Кедик) Вероніка Петрівна Етика та закон: межі кримінальної відповідальності у медицині	91
Степаненко Оксана Василівна Кібернасилство як форма домашнього насильства	95
Ободовський Олександр Васильович Про об'єкт військових кримінальних правопорушень за проектом нового Кримінального кодексу України: постановка питання	102
Берш Анастасія Яковлівна Кримінальна відповідальність у контексті психічних станів, виниклих під час бойових завдань	109
Пономаренко Денис Васильович Вчинення діяння в умовах воєнного стану як кваліфікуюча ознака кримінального правопорушення	114
Камінський Петро Валерійович Перспективи удосконалення кримінально-правового впливу на явище примушування до шлюбу	121
Малишева Марина Валеріївна Кримінально-правова охорона біологічних прав людини	125
Мальцев Максим Вікторович Кримінальна відповідальність за порушення правил безпеки на виробництві: правовий аналіз	130
Павлова Олександра Сергіївна Кримінальна відповідальність за перешкоджання законній професійній діяльності журналістів в Одесі	134

Кулик Анастасія Валеріївна	
Основи кримінальної політики протидії кримінальним правопорушенням проти власності	140
Цибохін Олег Миколайович	
Розвиток кримінальних заборон у сфері оподаткування за КК України 2001 року.	146
Таратинов Юрій Миколайович	
Девіантна поведінка в економіці	152
Альбещенко Олексій Станіславович	
Застосування приватних військових компаній у сучасних геополітичних процесах	158
Тарасенко Марія Леонідівна	
Поняття вбивства у вітчизняній кримінально-правовій доктрині: визначення, ознаки, тенденції розвитку.	162
Борисенко Дмитро Юрійович	
Особливості реалізації принципу індивідуалізації кримінальної відповідальності	167
Задорожна Єлізавета Володимирівна	
Теорії причинного зв'язку в науці кримінального права	170
Єйникова Валерія Вікторівна	
Амністія та помилування як аспекти реалізації принципу гуманізму.	174
Ленюк Вікторія Артемівна	
Відмежування групового порушення громадського порядку від суміжних складів правопорушень.	178
Соколов Євген Максимович	
Окремі аспекти кримінально-правової охорони цивільного населення в умова збройного конфлікту.	182
Загнітко Анна Валентинівна	
Вчинення колабораційної діяльності в період воєнного стану.	186

РОЗДІЛ 3 ЛІБЕРАЛЬНІ ІДЕЇ ОДЕСЬКОЇ ШКОЛИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА

Туляков В'ячеслав Олексійович	
«Гумор» у публічному праві проти права гумору.	190

Березовська Наталя Леонідівна Біологічний критерій початку та закінчення життя	197
Горбачова Ірина Михайлівна Порушення трудових прав людини	205
Колодін Денис Олексійович Підкуп як кримінально-правова практика у виборчому процесі	211
Тимофєєва Лілія Юріївна Виклики щодо реалізації принципів кримінального права України в умовах реформування	216
Агапова Каріна Вікторівна Характеристика особи, яка вчиняє кримінальні правопорушення у складі молодіжних угруповань	222
Радковська Ірина Сергіївна Кримінальні правопорушення проти безпеки руху та експлуатації транспорту за КК ФРН	227
Мустафаєва Анна Іванівна Кримінально-правова охорона ембріона в Україні	233
Нековаль Єгор Ігорович Кримінальна заборона посягань на виборчу систему: коротке порівняння вітчизняного та німецького досвіду	238
Рутковська Анастасія Русланівна Незаконне поводження зі зброєю та бойовими припасами в умовах російсько-української війни	243
Сидорець Вікторія Павлівна Судовий прецедент як джерело кримінального права	248
Момоток Микола Олександрович Кримінальне право у XXII столітті	251

ПЕРЕДМОВА
президента Національного університету
«Одеська юридична академія»
академіка Сергія КІВАЛОВА

Історія циклічна і має здатність повторюватись. Вказану тезу багато хто чув ще в шкільні роки, але у повному обсязі досягнути її зміст можливо лише через призму багатого життєвого досвіду. Здається, зовсім нещодавно, описуючи на сторінках історіографічних видань стрімкий розвиток Одеської юридичної академії, ми зазначали, що освітній заклад є зовсім молодим. Однак, вже минуло понад двадцять шість років. Якщо керуватись теорією Вільяма Штрауса та Ніла Гоула, у колективі нашого Університету відбулася зміна поколінь (покоління змінюється через кожні 20-25 років). Це означає, що більшу частину професорсько-викладацького складу Національного університету «Одеська юридична академія» становить нова група людей, які народились та виховувались у новий

історичний період, під впливом нових соціально-економічних та політичних факторів. Змінилися життєві цінності, погляди, звички та світосприйняття. Нове покоління вимагає звершень та змін. Водночас, занадто стрімкий розвиток, без урахування досвіду попередніх поколінь, часто призводить до катастрофічних наслідків.

Як президент Одеської юридичної академії, і як батько та дідусь, я хочу зберегти усе найкраще, увесь свій досвід та знання для нинішніх та майбутніх поколінь (для наших дітей). Саме тому, я завжди приділяв особливу увагу збереженню історії нашого закладу та наукових досягнень. Саме у цьому ключі виникла ідея провести конференцію «Консервативно-ліберальні ідеї Одеської школи кримінального права», яка була активно підтримана колегами з кафедри кримінального права. Конференція мала нестандартний підхід і була спрямована на об'єднання наукових поглядів декількох поколінь, були запрошені навіть школярі. Хтось може спитати, що учень сьомого класу може знати про кримінальне право, але, насправді, вік людини є умовним обмеженням для навчання. Кожен, хто прагне пізнати щось нове, повинен мати таку можливість. Навіть відчуття духу науки може надихнути на усе подальше життя.

Метою цієї конференції було не лише збереження історії, але й визначення майбутніх соціальних орієнтирів, без яких жодне суспільство не може існувати як єдине структурне утворення. Збірник тез доповідей складається з трьох розділів: перший розділ присвячений історії кафедри кримінального права; в другому та третьому розділах зібрані позиції науковців, які дотримуються консервативних та ліберальних ідей у кримінальному праві. Сподіваємося, що читачу буде цікаво ознайомитись із матеріалами цієї конференції, доторкнутись до духу науки кримінального права через царину доктринальних поглядів вчених Одеської юридичної школи.

РОЗДІЛ 1

ІСТОРІЯ КАФЕДРИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ «ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»

1817–1920 РОКИ

Історія кафедри кримінального права своїм корінням сягає ще в діяльність Рішельєвського ліцею в м. Одесі (1817–1865 рр.). На юридичному відділенні ліцею в ті роки працювала кафедра кримінального права та практичного судочинства.

При перетворенні ліцею на Новоросійський університет спадкоємницею цієї кафедри стала кафедра кримінального права та кримінального судоустрою. Вона об'єднувала тоді вчених, які спеціалізувалися на вивченні і викладанні кримінального права та кримінального процесу. До кафедри належали також викладачі судової медицини, яка тоді вважалася предметом, який належить до кримінального права.

Викладацький склад кафедри на той час був малочисельним, проте вона була представлена найцікавішими та широко освіченими людьми, висококваліфікованими фахівцями у сфері практики і теорії кримінального права та судової медицини.

На особливу увагу заслуговує особистість ординарного професора Олександра Михайловича Богдановського, який довгі роки читав студентам університету лекції з Загального курсу кримінального права, з його приватних сфер. Він почав свою діяльність з посади ад'юнкта з кримінального права і практичного судочинства Рішельєвського ліцею. Після захисту в Московському університеті магістерської дисертації він у 1857 році став професором, а згодом і директором ліцею, був одним із перших професорів університету. Після створення Новоросійського Імператорського університету працював проректором. Обдарований юрист, він володів даром тонкого аналізу, але, на жаль, друкарських робіт О. М. Богдановського до нас дійшло небагато. Відомо, що він опублікував дві свої дисертації – магістерську дисертацію «Розвиток понять про злочин і кару в російській праві до Петра Великого» і докторську дисертацію «Молоді злочинці. Питання кримінального права та кримінальної політики»,

яка була однією з перших наукових робіт, присвячених аналізу злочинної поведінки підлітків в Росії і Франції.

Відомо також ім'я випускника Новоросійського університету Андрія Андрійовича Піонтковського. Після закінчення Новоросійського університету його було залишено при університеті для підготовки до викладання курсу кримінального права, який потім багато років читав студентам. Цікаві його наукові праці, присвячені вченню про злочини; давності в кримінальному праві; проблеми адаптації злочинців, що звільнилися; умовного засудження, його природу, історію та розвитку в країнах Європи і Америки. Саме він обґрунтував необхідність введення інституту умовного засудження в кримінальному законодавстві Росії.

Кафедра кримінального права юридичного факультету Новоросійського Імператорського університету успішно працювала до 1917 року. За фахом цієї кафедри Новоросійський університет успішно закінчили в ті часи сотні юристів, які стали досвідченими практиками в сфері кримінальної юстиції. У зв'язку з перетворенням в структурі вищої освіти на початку 20-х років ХХ століття кафедра припинила своє існування.

Матеріал підготовлений на підставі наукового видання:

Історія Одеської національної юридичної академії / Ред. колегія: С. В. Ківалов (головний редактор), А. І. Паньков (заступник головного редактора), Ю. С. Полянський, П. П. Музиченко, М. О. Баймуратов, М. П. Орзіх. Одеса : Юридична література, 2002. С. 105–106.

1947–1991 РОКИ

З відновленням юридичного факультету в складі Одеського державного університету імені І. І. Мечникова в 1947 р. відновлюється і традиція кафедри кримінального права.

У числі відкритих у 1947 р. юридичних спеціалізацій, які тоді називалися «фуркаціями», була й кримінально-правова фуркація. Навчальним і науковим ядром підготовки студентів з кримінально-правової спеціалізації була кафедра спеціальних юридичних дисциплін. Як серед викладачів так і серед студентів у той час було багато учасників війни проти фашизму. Серед викладачів зі ступенями після відновлення юридичного факультету був перший завідувач кафедри доцент Михайло Андрійович Кравцов. Викладання

дисциплін кримінального профілю також в ті часи здійснювалося співробітниками органів суду, прокуратури, МВС і адвокатури, які поєднували свою практичну діяльність з викладацькою роботою. Наприклад, кримінальне право викладав полковник О. М. Хуторін. Активну участь у викладацькій діяльності приймала директор інституту судової експертизи, кандидат юридичних наук Т. Ф. Шаркова. Трохи пізніше кафедру поповнили молоді вчені, зокрема кандидат юридичних наук А. К. Щедрін.

У ці роки на кафедрі в порядку спеціальних дисциплін викладалося кримінальне право країн ближнього і далекого зарубіжжя, військово-кримінальне право. Введення подібних спеціальних дисциплін пояснювалося певним етапом розвитку держави. Спеціальні дисципліни носили глибокий науково-практичний характер і викладалися в обсязі 50 і більше навчальних годин.

Перший післявоєнний випуск студентів юридичного факультету з кримінально-правової спеціалізації відбувся в 1952 році. У числі випускників були Л. В. Багрій-Шахматов (в майбутньому завідувач кафедрою кримінального права), П. М. Пошали (довгі роки зам. начальника обласного управління юстиції), експерт-криміналіст Б. Жулинський, прокурор району, пізніше старший слідчий міської прокуратури В. М. Лисак. Роком пізніше закінчили юридичний факультет професор Є. В. Додін, кандидат юридичних наук В. Н. Точилівський (пізніше зам. прокурора Одеської області, а потім співробітник Міжнародного суду ООН), В. А. Лавров (також працював заст. прокурора Одеської області) і багато інших відомих вчених і практиків. Останні випуски студентів по кафедрі в ті роки відносяться до 1954 року, коли юридичний факультет Одеського держуніверситету злився з юридичним факультетом Львівського державного університету.

Нове народження юридичного факультету і початок нового етапу історії викладання дисциплін кримінального циклу відносяться до 1960 року. У той час ці дисципліни вела кафедра спеціальних юридичних дисциплін. Викладачами на кафедрі працювали: к.ю.н., доцент Н. А. Бондаренко, доцент кафедри; к.ю.н., доцент К. І. Удалих, який пізніше був завідувачем кафедри і деканом юридичного факультету; к.ю.н., доцент І. В. Михайлов, який до цього працював директором Одеської філії Всесоюзного юридичного заочного інституту (ВЮЗІ) та ін.

У 1967 році з приїздом до міста Одеси видатного фахівця-криміналіста, доктора юридичних наук, професора Віктора Павловича Колмакова, з кафедри спеціальних юридичних дисциплін була виділена кафедра криміналістики, кримінального права та процесу, за лінією

якої почали викладатися студентам усі дисципліни кримінального профілю. У ті роки на кафедрі працювали: доцент І. В. Постіка, доцент В. В. Тіщенко, доцент І. В. Михайлов, доцент К. І. Удалих, професор Є. В. Додін, старші викладачі О. К. Белявська, Н. А. Мирошніченко, Т. В. Затилкіна, викладач Л. І. Нагерняк, доцент І. О. Крючатов та ін.

Після смерті в 1973 році професора В. П. Колмакова виконуючим обов'язки завідувача цієї кафедри був призначений доцент І. В. Михайлов. У вересні 1975 року кафедру очолив професор Є. В. Додін, який працював успішно до 1980 року. З 1980 до 2000 р. кафедру очолював Залужений діяч науки і техніки України, доктор юридичних наук, професор, академік Л. В. Багрій-Шахматов, який працював з 1978 р. професором кафедри. З вересня 2000 р. кафедру очолює кандидат юридичних наук, доцент В. О. Туляков.

У 1980 р. кафедра була перейменована на кафедру кримінального права, процесу та криміналістики, яку в 1992–1993 навчальному році була розділена на дві самостійні кафедри – кафедру кримінального, кримінально-виконавчого права та кримінології (очолив професор Л. В. Багрій-Шахматов) і кафедру кримінального процесу і криміналістики (очолив доцент В. В. Тіщенко).

Під час завідування кафедрою професора Є. В. Додіна і пізніше це була найчисельніша кафедра колишнього юридичного факультету, а пізніше Юридичного інституту Одеського держуніверситету. Загальна кількість викладачів кафедри складала близько 20 осіб, серед яких – один професор (Л. В. Багрій-Шахматов), чотири доценти (І. В. Михайлов, І. В. Постіка, В. В. Тіщенко, К. І. Удалих), три старших викладачі (О. К. Белявська, Н. А. Мирошніченко, Т. В. Затилкіна) і ряд викладачів-асистентів, які не мали вченого ступеня, серед яких особливою повагою користувався видатний юрист-практик військової юстиції К. М. Конойко.

Під керівництвом Л. В. Багрій-Шахматова до 1990 р. успішно захистили кандидатські дисертації: І. А. Дришлюк, В. М. Дрьомін, Ф. М. Федоров, В. О. Туляков, С. А. Хімченко, Ю. Є. Полянський, Н. А. Дрьоміна, П. Ф. Степанов, В. О. Комаха. Під керівництвом професора В. В. Сташиса в колишньому Харківському юридичному інституті успішно захистила кандидатську дисертацію Н. А. Мирошніченко. Під керівництвом В. В. Тіщенко захистив кандидатську дисертацію Ю. П. Аленін.

Під керівництвом інших наукових керівників, захистили кандидатські дисертації: О. Б. Муравін і Ю. М. Бершадський. Кафедра до цього часу поповнилася новими кандидатами наук, які прийшли з правоохоронних органів: з органів внутрішніх справ прийшов на факультет